

Љупчо АРСОВ

11 ОКТОМВРИ — ПРЕДВЕСНИК НА СЛОБОДАТА И ДРЖАВНОСТА*

Оваа година југословенските народи и народности, работничката класа, младината, прославуваат еден од најзначајните датуми во нашата современа историја — почетокот на вооруженото востание против фашистичките окупатори и почетокот на револуцијата за создавање на нова, социјалистичка самоуправна Југославија, братска заедница на рамноправни народи и народности.

Утре се навршуваат четириесет години од историскиот 11 октомври 1941 година, кога со првите партизански одреди во Прилеп и Куманово и со првите истрели против германскиот, бугарскиот и италијанскиот фашистички окупатор, македонскиот народ тргна во решавачка битка за извојување на својата национална и социјална слобода.

Во славната четиригодишна борба на бојните полиња во цела Југославија, во фашистичките затвори и концентрациони логори, своите животи ги оставија илјадници најдобри синови и ќерки на нашите народи и народности.

Вградувајќи се во темелите на нашата слобода, тие знаени и незнаени јунаци, ја заслужија нашата и на поколенијата што доаѓаат, вечна почит и благодарност.

Ве повикувам, со едноминутно молчење, да им оддадеме почит.

Нека им е вечна слава!

Самиот почеток на Народноослободителната борба и социјалистичката револуција, резултатите остварени уште во текот на вооружената борба и крупните достигнуања во нашиот самоуправен социјалистички општествен развој по војната, непобитно го потврдуваат историското значење на 1941 година кога на повикот од Комунистичката партија на Југославија и

*) Реферат на свечената академија по повод 40-годишнината од денот на востанието на македонскиот народ.

другарот Тито сите југословенски народи и народности се кренаа во масовно вооружено востание. Денес со полно право можеме да констатираме дека во тие пресвртни историски моменти за човештвото, за нашите народи и народности, Комунистичката партија на Југославија и нашата работничка класа доследно ја извршија својата револуционерна улога и одговорност пред својот народ и на дело го потврдија интернационализмот на југословенското работничко и комунистичко движење.

Во остварувањето на таа историска мисија на Комунистичката партија, на работничката класа, на народите и народностите на Југославија, челното место му припаѓа на Јосип Броз Тито. Незаменлива е Титовата улога во организирањето, развојот и јакнењето на југословенското работничко и комунистичко движење, во израснувањето на Комунистичката партија на Југославија во револуционерна авангарда на класата, во тешките, но славни победи што таа и нашите народи и народности ги освојуваа против реакционерните режими на стара Југославија, во остварувањето на братството и единството на југословенските народи и народности, во обединувањето на сите прогресивни и демократски сили, во решавачката битка против фашизмот и реакцијата за создавање на нова Југославија, за самоуправни социјалистички односи, за независна и неврзана југословенска надворешна политика.

Другарот Тито дојде на кормилото на Комунистичката партија на Југославија, кога во Европа беснееше фашизмот една од најмрачните идеологии во историјата на човештвото, кога и во Југославија беснееше монархо-фашистичкиот терор и кога таа со право беше наречена „зандана на народите“. Партијата на која ѝ се закануваше распуштање, под раководството на Тито, за кратко време израсна во вистински предводник на масите, ги обедини сите југословенски народи и народности врз единствена платформа за национална и социјална слобода, што сè заедно беше решавачка претпоставка за историската 1941 година, за единственото и масовно вооружено востание и за победата на социјалистичката револуција.

Борбата за социјална правда и национална слобода, за демократија и прогрес што ја водеше работничкото движење и која најдоследно се изрази во политиката на Комунистичката партија на Југославија, уште со самиот почеток на востанието стана движечка сила околу која се собраа најпрогресивните и најдемократските сили на нашите народи и народности. Затоа, по својата суштина, Народноослободителната борба претставува логично продолжување на револуционерните битки и на најпрогресивните движења во историјата на сите југословенски народи и народности. Таа, во исто време, ја изрази и новата епоха кога на чело на борбата застана работ-

ничката класа која беше смена на водечките општествени сили. Водечката улога на работничката класа на чело со Комунистичката партија беше онај фактор кој на нашата Народноослободителна борба и даде револуционерен социјалистички карактер.

Кога денес говориме за почетокот, развојот и за резултатите од Народноослободителната борба на југословенските народи и народности, си припомнуваме за макотрпната борба што во стара Југославија ја водеше Комунистичката партија на Југославија и другарот Тито за единството на работничкото движење, за единството на народите и народностите. Таква улога можеше да оствари само Партијата од нов тип израсната под раководство на Тито, вистинска револуционерна партија заснована врз идејно и организационо единство, ослободена од фракционерските борби во нејзините редови, од секташтвото и догматизмот по низа суштински прашања на класната револуционерна борба. Тоа на Партијата ѝ овозможи, уште за време на стара Југославија, да израсне во вистински предводник на масите, кај сите југословенски народи и народности да внесе јасна свест за патиштата и средствата во остварувањето на нивните историски интереси. Поради тоа, во условите на фашистичкото мракобесие и поробување на нашите народи, таа остана единствена и општопризната политичка сила, која можеше да ги крене на востание, да застане на негово чело и да го доведе до успешен завршеток.

Нашата Народноослободителна борба беше составен дел на борбата на сите слободољубиви народи против фашизмот и фашистичкото поробување на светот. Меѓутоа, карактерот на стара Југославија, спротивностите што владееја во неа, нерамноправноста на народите и националното поробување, созреаните услови за промена на општествените односи, непобитно покажуваа дека Народноослободителната борба не можеше да остане само антифашистичка, бидејќи на тој начин би се изгубила вистинската смисла и содржина на класната борба на работничката класа, што во крајна линија би значело враќање на старите режими и на старите надживеани односи. Оттука беше сосема природно што Комунистичката партија, наедно со повикот за вооружена борба против фашизмот и фашистичкото прекројување на Југославија, ги повика нашите народи и за создавање на нова Југославија, за национална слобода и рамноправност на народите за народна власт за социјалистички општествени односи.

Целите што пред Народноослободителната борба ги поставија Тито и Партијата по својата суштина значеа борба за промена на класните односи. Затоа, не случајно, уште во текот на Народноослободителната борба на целата територија на Југославија дојде до жесток судир меѓу народноослободително-

то движење и носителите на старите општествени односи. Не случајно сите реакционерни сили станаа слуги на окупаторот, кои место да се борат против фашистичките окупатори во текот на војната се бореа против народноослободителното движење. Не случајно и во странство се кроеја планови за повторно воскреснување на стара Југославија, од едни, и за нејзино конечно распарчување, од други.

Војната каква што ја водеше нашата Партија под раководството на Тито, ги покажа вистинските цели што пред себе ги постави нашето народноослободително движење, ја покажа готовноста на работничката класа и на сите наши народи и народности цврсто да застанат зад Комунистичката партија на Југославија во борбата за промена на старите класни и општествени односи и изградба на социјалистичко општество.

Токму по тоа Народноослободителната борба во Југославија и се разликува од антифашистичките движења во многу други земји, по тоа се разликуваат и резултатите што кај нас остварени уште во текот на самата борба, зашто таа, покрај народноослободителниот, во себе содржеше и класно — револуционерен карактер.

Врз ширината на народноослободителната и револуционерната платформа на КПЈ, во Југославија израсна масовен народноослободителен фронт во чии редови се најдоа сите прогресивни и демократски сили. Во нашето народноослободително движење, активно и масовно учествуваа работните луѓе, селаните, интелегенцијата, младината, прифаќајќи ја раководната улога на работничката класа на чело со Комунистичката партија. Народноослободителниот фронт во Југославија не беше коалиција на политичките партии, туку израз на прогресивните и демократските стремежи на народите.

Таквиот карактер на Народноослободителната борба логично водеше кон тоа, таа да трасира самостојни патишта и во стратегијата и во тактиката на вооруженото востание на револуцијата. Јасната перспектива што со почетокот на востанието беше отворена, се реализираше во текот на самата борба. Партизанските одреди прераснуваа во бригади и дивизии, во народноослободителна војска. И на ослободената и на неослободената територија се создаваа органи на новата народна власт — народноослободителните одбори, се формираа земски антифашистички собранија. Како круна на овој подем, се констатира и Антифашистичкото собрание на народното ослободување на Југославија — АВНОЈ, како највисоко политичко претставништво, кое на 29 ноември 1943 година израсна во највисок законодавен и извршен државен орган на нова Југославија, прокламирајќи го федеративниот принцип заснован врз слободно изразената волја и искористеното право на самоопределување на сите југословенски народи и народности. Всуш-

ност, со одлуките на АВНОЈ се удрија темелите на новата епоха во создавањето на рамноправна демократска заедница на југословенските народи и народности.

Кога говориме за резултатите од нашата Народноослободителна борба и социјалистичка револуција, за величината на достигнуањата во неа, сметам дека посебно треба да се издвојат два фактора: прво, тоа е зачуваното единство на Комунистичката партија на Југославија во условите на распарчена Југославија и второ, интернационализмот на работничката класа во решавањето на националното прашање.

Распарчувањето на стара Југославија не претставуваше само своевидна одмазда на окупаторите заради отпорот и борбата против фашизмот. Тоа истовремено значеше настојување на фашистичките окупатори за разбивање на дотогаш оствареното единство на работничкото движење, на единството и на заедничката борба на југословенските народи и народности. Тоа значеше и настојување за разбивање на Комунистичката партија на Југославија, како единствена политичка сила која можеше да ги поведе нашите народи во вооружена борба. Оттука, борбата да се зачува единството на Комунистичката партија на Југославија беше пресудна за единство на Народноослободителната борба, за нејзината единствена платформа на територијата на цела Југославија, во крајна линија и за победата на нашта револуција.

Од друга страна, уште во текот на Народноослободителната борба дојде до полн израз интернационализмот на работничката класа на Југославија во решавањето на националното прашање врз платформата на Комунистичката партија — за право на самоопределување, национална слобода и рамноправност на нашите народи, за федеративно уредување на нова Југославија. Во борбата против нашето народноослободително движење сите контрареволуционерни сили — од фашистичките поробувачи од реакционерните сили и нивните подржувачи од странство, играа на картата на националното подвојување на југословенските народи, на националната исклучивост и нетрпеливост меѓу народите. Во такви услови, Титовата парола за братство и единство — за национална слобода и рамноправност и битката што за нејзиното остварување ја водеше народноослободителното движење, го изразуваше единството на национално — ослободителното и класно — револуционерното решавање на националното прашање. Во самиот тек на Народноослободителната борба беше урната власта на буржоазијата, а со тоа на дело беше потврден непосредниот интерес на работничката класа за решавање на националното прашање, за победа на социјалистичката револуција и за изградба на социјалистички општествени односи.

Ги истакнуваме овие два факта особено поради тоа што и во текот на војната, и денес, постојат обиди да се оспори остварената рамноправност на југословенските народи и националните права на народностите. Во битката против социјалистичка самоуправна Југославија врз националистичка и прерентистичка основа одново креваат глава реакционерните и контрареволуционерни елементи. Историјата јасно потврдува дека национализмот во сите овие облици секогаш претставува инструмент на најреакционерните и најмрачните сили. Тоа врз својот грб го почувствувале сите наши народи и народности, тоа особено го почувствувал и македонскиот народ. Уште во текот на војната, во југословенски рамки со остварените резултати му беше зададен најсилниот удар на национализмот од сите бои. Нашиот севкупен општествен развој, а посебно постојаниот развој на социјалистичките самоуправни односи катадневно ги стеснува можностите за националистички појави.

Уште пред војната, а особено во текот на Народноослободителната војна, комунистите, демократските и прогресивните сили на сите југословенски народи врз платформата на КПЈ се бореа и се изборија за оневозможување на национализмот и хегемонизмот во сопствените национални средини.

Со првите партизански одреди во Прилеп и Куманово, со првите истрели на 11 октомври 1941 година против бугарските и другите фашистички окупатори, македонскиот народ, на чело со Комунистичката партија, засекогаш ја презеде својата судбина во свои раце. Застанувајќи цврсто во редовите на народноослободителното движење на југословенските народи и народности, македонскиот народ изрази полна свест и зрелост и ја искористи историската шанса што му се укажа во текот на Втората светска војна конечно да го оствари својот вековен стремеж за национална слобода, како рамноправен народ да застане во редовите со другите југословенски народи во Народноослободителната борба и револуцијата и врз својот национален прогрес и афирмација да го даде и натаму да го дава својот придонес во нашата и во светската заедница на народите. Тоа беше таа историска шанса кога само со одужје в рака можеше да се извојува националната слобода, на дело да се потврдат неговата самобитност и национални стермежи, а во неговата Народноослободителна борба да се вградат најпрогресивните идеи на претходните генерации, да се изрази новото време и борбата на неговата работничка класа за национална слобода и за промена на општествените односи.

„Борбата за таквите цели (национално и социјално ослободување) беше подеднаква работа на сите народи на Југославија, вели другарот Тито, зошто само со сопствена борба секој народ може да осигури свое ослободување, целосна национална афирмација и право да решава за својата судбина“.

Тоа сознание беше веќе длабоко всадено во свеста на нашиот човек. Поучен од искуствата од минатото, кога нашето национално ослободително движење, покрај борбата за национална слобода и државност, мораше да води тешки борби и против националистичките и велико државните претензии на соседните буржоазии, македонскиот народ во Народноослободителната борба влезе со јасна определба, дека само неговата сопствена вооружена борба е гаранција за успехот и дека во неа може и мора да се потпре само врз оние сили кои доследно и до крај ја почитуваат неговата национална индивидуалност и во заедничката борба имаат истоветни цели. А токму таква беше Народноослободителната борба на југословенските народи и народности.

Затоа 11 Октомври 1941 година претставува преломен историски момент во борбата на македонскиот народ за национална слобода и државност. Во тој миг се изрази единството на македонскиот народ со другите народи и народностите на Југославија, единствено на Народноослободителната борба и социјалистичката револуција, единствено на работничкото движење.

Денес можеме да кажеме дека сопствената борба на македонскиот народ како и единството на југословенските народи и народности во Народноослободителната борба, беа од пресудно значење за победата, за извојуваната национална слобода и остварената државност, за сестраната национална афирмација на нашиот народ во натамошниот развој и афирмација“.

Тоа единство овозможи развојните текови на народноослободителното движење во Македонија да ги носи истите белези како и народноослободителното движење на територијата на цела Југославија. Партизанските одреди и во Македонија постапно прераснуваа во бригади и дивизии за да се создаде Народноослободителната војска на Македонија како гаранција дека извојуваните придобивки ќе бидат зачувани. За почетокот и развојот на Народноослободителната борба и социјалистичката револуција во Македонија од огромно значење е внатрешната консолидација, организационото зацврстување и кадровската обнова на партиската организација. Новиот Покраински комитет на КПЈ за Македонија, под раководство на Лазар Колишевски, вложи огромни напори да се совладаат последиците од предавничката политика на Методи Шаторов — Шарло како експонент на палистиката на Бугарската комунистичка партија, да се афирмира курсот за вооружена борба врз платформата на КПЈ и врз таа основа да се мобилизираат широките народни маси. Благодареејќи на тоа, партиските организации во Македонија силно влијаеја да зајакне свеста дека само со оружје може да се извојува национална и со-

цијална слобода. Таквата своја свест и определба македонскиот народ недвосмислено ја потврди на 11 Октомври 1941 година.

Во текот на вооружената борба постојано растеше и се зацврстуваше партиската организација во Македонија. Природен израз на тој режим беше формирањето на Комунистичката партија на Македонија. Тој историски чин за нашата Партија, од своја страна претставуваше извонредно значаен фактор за натамошниот силен разгор на Народноослободителната борба во Македонија.

Низ растежот на народното востание се изразувааше и револуционерниот карактер на вооружената борба: се создаваат органи на новата народна власт, народноослободителните одбори, а Антифашистичкото собрание на народното ослободување на Македонија — АСНОМ, израсна во највисок законодавен и извршен орган на македонската држава. Антифашистичкото собрание на народното ослободување на Македонија, на своето заседание на 2 август 1944 година го потврди веќе со оружје в рака извршеното самоопределување на македонскиот народ за своја држава во рамките на нова, Федеративна Југославија, братска заедница на рамноправни народи и народности. Со самоопределената борба и со животите на своите најдобри синови и ќерки ја извојуваа својата национална слобода и се нареди како рамноправен народ со сите југословенски и други народи во светот.

Создавањето на својата национална држава — Федерална Демократска Македонија во Федеративна Демократска Југославија, покрај извојувањето на националната слобода, за македонскиот народ претставуваше истовремено и историска пресметка со сите националистички и великодржавнички посегаша врз нашата национална слобода и врз нашиот простор. Иако и денес рецидивите на националистичките и великодржавните апетити се уште докрај не се надминати, а во соседна Бугарија и во последно време во Албанија, најотворено се изразуваат, ние можеме со полно право да кажеме дека времето на игрите и махинациите со националниот идентитет и слободата на македонскиот народ, одамна е минато. Националистичките и територијалните претензии на бугарската буржоазија и на бугарскиот фашизам македонскиот народ ги разби со својата вооружена борба и револуција. Бугарската комунистичка партија која, како што говореше Георги Димитров, и самата не беше ослободена од сеништата на бугарскиот буржоаски национализам, во 1941 година со помош на предавничката улога што ја одигра Методи Шаторов — Шарло, настојуваше да ја оневозможи вооружената борба на македонскиот народ. Тие настојувања сретнаа енергичен отпор и беа елиминирани од страна на македонските комунисти, поддржани од Централниот комитет на Комунистичката партија на Југославија и од Тито. За-

тоа, за сите нас, во денешно време смешно звучат изјавите на одделни бугарски и грчки кругови, со кои одново се воскреснуваат илузиите на Сан — Стефанска Бугарија и голема Грција, како допрва да претстои самоопределување на македонскиот народ, како во Македонија да немаше вооружена борба и револуција и како македонскиот народ во повоениот развој да не ја изрази докрај и целосно својта национална индивидуалност. Националистичките претензии на албанската реакција за „Голема Албанија“ што ги пласира денешното албанско раководство, исто така беа разбиени уште во текот на самата војна. Тие денес по ништо не се разликуваат од игрите на најцрната реакција во минатото и особено во текот на војната, кога со истите такви пароли се настојуваше да се конфронтираат македонскиот, српскиот, црногорскиот и другите југословенски народи со албанскиот народ.

Затоа контрареволуционерните националистички и иредентистички демонстрации на Косово, сретнаа најостра осуда кај работните луѓе и граѓаните на Косово и кај сите работни луѓе и граѓани во Југославија. Националистичките и иредентистичките пароли со кои се соочуваме и ние во Социјалистичка Република Македонија сретнаа најостра осуда кај нашите работни луѓе.

Колку што временски се оддалечуваме од пресудните денови на 1941-та, толку повеќе го согледуваме историското значење на далекувидноста на храброста на одлуката на КПЈ и другарот Тито за вооружено востание и на решителниот одзив на народот, на неговата цврста решеност — и по цена на најскап живот — да се истрае во сите искушенија на револуцијата и да се остварат вековните стремежи на нашите народи и народности, на работничката класа и на другите прогресивни слоеви на општеството за национална и социјална слобода, за нов живот, поинаков од целиот дотогашен на овие простори.

Без прифаќањето на единствената, за многумина во поробена и исплашена Европа, невозможна алтернатива, без непоколебливоста на Комунистичката партија на Југославија и другарот Тито, без таа животна срасност на авангардата со класата и народот, без судбинската поврзаност на нашите народи во заедничката борба, без нејзиното израснување во Социјалистичката револуција, без несопирливите чекори по нејзините угорнини, знаеме добро дека не ќе, бевме ова што сме денес — свои и слободни, дека не ќе стасавме каде што сме и дека ќе беа стеснети перспективите за уште посреќна иднина.

Под водството на Комунистичката партија, односно на Сојузот на комунистите на Југославија и другарот Тито, сфаќајќи ја револуцијата од самиот нејзин почеток како непрекината борба, творештво, самопожртвување и иницијатива на

работните маси, во изминатите повеќе од три и пол децении слободен живот извршени се длабоки и сестрани преобразби на нашата земја, во нашето општество.

Од изразито заостаната земја со тешко бреме на материјална и културна неразвиеност, со остри класни и национални спротивности и социјална беда на најшироките народни маси, социјалистичка Југославија стана општество во кое се создаваат можности работничката класа да биде господар на условите, средствата и плодовите на својот труд, заедница на слободно здружени рамноправните народи и народности.

Со својата свесна и решителна определба за заедничка борба и за заедничко живеење во југословенската социјалистичка заедница на рамноправни народи и народности, македонскиот народ, во лицето на Социјалистичка Република Македонија, под раководството на КПМ, го оствари својот национален суверенитет, својата државност, својата слобода, отворајќи широки простори за сестран национален, социјален, материјален, општествен и културен развој.

За нашиот мал но горд народ, слободата значеше првпат без страв да зборува на својот мајчин јазик, слободно да ја изградува својата материјална основа, својата култура, своето творештво.

Слободата значеше и одговорност на секој комунист, работен човек, граѓанин, на целиот народ и народностите што живеат во Македонија да го преземаат својот дел на обврските во изградбата на нашето социјалистичко општество, во градењето и јакнењето на меѓународната позиција на Југославија.

Во услови на слобода, рамноправност, братство и единство и социјалистичко самоуправање ги разграничме со векови потиснуваните сопствени материјални и духовни способности и сили. Од најнеразвиено и речиси исклучиво аграрно подрачје, Социјалистичка Република Македонија, со напорите и самопрегорот на работничката класа и на сите работни луѓе и граѓани, во заедништво и солидарност со работничката класа и работните луѓе на братските народи и народности на Југославија, оствари и остварува брз развој на производните сили и длабоко општествени преобразби.

Творечкиот ентузијазам на широките народни маси се напојуваше од сознанието дека сами одлучуваат за својата судбина, дека сè што создаваме го создаваме за себе, за надминување на вековната заостанатост, за својата сегашност и за иднината на новите поколенија.

Денес тешко може некаде да се препознае предвоена Македонија. Израснаа бројни индустриски објекти, земјоделски комбинати, градежни, сообраќајни, трговски и други стопански капацитети, крупни организации на здружен труд со модерна техника и технологија, асфалтни сообраќајници, елек-

троенергетски, телекомуникациони, водостопански и други современи инфраструктурни системи. Нашите градови од корен го изменија својот изглед и начин на живеење. Настанаа крупни општествени трансформации на село.

Во текот на целиот период на социјалистичка изградба остваруваме динамичен растеж на производството во сите стопански дејности, освојуваме нови производи и нови асортимани, го подобруваме квалитетот на производите. Постојано правиме нови чекори со кои се доближуваме до поразвиениот свет. Сето тоа овозможи повеќекратно зголемување на националниот доход и постојано подигање на општествениот и личниот стандард на нашите работни луѓе и граѓани.

Заедно со новите објекти, во битката за нови општествени односи израсна бројна и стручно и општествено оспособена работничка класа која станува основен носител на материјлниот напредок и на вкупната социјалистичка преобrazба.

Во многу нешта моравме да почнуваме од самиот почеток: истовремено да го создаваме и првиот буквар, да изградуваме широка мрежа на училишта и да формираме универзитети, Академија на науките и уметностите, да градиме и развиваме широка материјална, кадровска, просветна и културна база за сестрана самоуправна социјалистичка изградба.

Остваривме крупни пресврти и во здравството и во социјалната политика.

На јазикот со векови забрануван и оспоруван достигнавме и достигнуваме високи дострели на науката, во литературата и во сите други сфери од културното творештво и обезбедивме трајно и достоинствено место во современиот свет.

Цврста и неразрушлива подлога на сите тие постигања и гаранција за утрешните резултати е социјалистичкото самоуправување, што нашата работничка класа го прифати како незаменлива алтернатива во битката за остварување на своите непосредни и историски цели. Тоа отвори можности за власт на самата работничка класа и на сите работни луѓе и граѓани, претворајќи ги во основна сила на општествениот развој и на општественото одлучување. Социјалистичкото самоуправување овозможи рамноправноста, единството и сестраната соработка во рамките на југословенската заедница да добијат нови содржини.

Од суштината на нашата Народноослободителна борба и социјалистичката револуција природно израсна и надворешната мирољубива и неврзана политика социјалистичка самоуправна неврзана Југославија, во тие рамки и Социјалистичка Република Македонија, континуирано ја поврзува борбата за ослободување на човекот и трудот со борбата на народите за национално и социјално ослободување, со стремежите на про-

гресивните сили во светот за слобода и независност, за рамноправни и демократски меѓусебни односи, за општ прогрес на човештвото. Оттаму работничката класа и работните луѓе и граѓаните, македонскиот народ и народностите во СР Македонија ја прифатија неврзаната надворешна политика како свое длабоко определување и го даваат својот несебичен придонес за нејзиното натамошно афирмирање, како гаранција и за својот натамошен слободен развиток.

Тргнувајќи од трајните принципи на нашата надворешна политика, СР Македонија секогаш им придава посебно значење на односите на нашата земја со соседните земји, борејќи се и залагајќи се тие да се засноваат врз принципите на рамноправност, почитување на суверенитетот, територијалниот интегритет и немешањето во внатрешните работи.

Ние цврсто стоиме на тие принципи длабоко уверени дека овозможуваат да се надминат поразните искуства од минатото, кои оставаа тешки последици не само кај македонскиот, туку и кај сите други балкански народи. Почитувањето на историската реалност е императив на времето во кое живееме, тоа е предуслов за забрзан општествено-економски и културен развој на сите народи. Затоа постојано се залагаме за развој на добри односи со сите соседни земји. Но, очигледно е дека тоа бара и во соседните земји да се надминат сеништата од минатото, да се прифати историската неминовност, да се признаат националните права на македонското национално малцинство кое живее во нив, бидејќи е тоа единствена претпоставка за вистински траен и сестран добрососедски и пријателски развој на заемните односи.

Резултатите што ги постигнавме во овие изминати децении од почетокот на нашата револуција ги остваривме со голем хероизам, со огромни напори, со многу жртви и откажувања. Се рзбира, тој наш развоен пат не одеше секогаш без тешкотии.

Ва текот на бурниот материјален и општествен развој, се судривме и со сложени објективни и субјективни тешкотии, со бројни слабости и неодговорности, со традиционализмот и инерцијата на старите односи, со недоволното знаење и слично.

На тој историски пат од самиот почеток до денес сме биле и сме атакувани од оние сили еднадвор, на кои ваква социјалистичка самоуправна и неврзана Југославија им пречи, ваква слободна, рамноправна и суверена СР Македонија не се вклопува во старите сеништа и карти на прекројување на Балканот. Се судрувавме и се судруваме и со оние сили и тенденции однатре, биле од анархолибералистички било од бирократско-догматски, националистички, унитаристички или сепар-

ратистички и иредентистички позиции, кои сакаат тркалото на прогресот да го вратат назад.

Токму затоа одговорностите, проблемите и задачите што денеска ги има нашата револуција, на чекорот во својата петта деценија, не се ниту мали, ниту краткорочни.

Се наоѓаме пред сложени битки за натамошен развој на социјалистичките самоуправни односи. Свесни сме дека развојот на самоуправањето сè уште се судира со силните тенденции за отуѓување на доходот во процесот на општествената репродукција, сè уште работниот човек и здружениот производител, здружениот труд во целина немаат решавачко влијание во вкупното општествено одлучување. Ни претстојат многу сложени и конкретни битки во секоја средина да заживеат суштините на новите уставни и Закони за здружениот труд. Во тие битки пресудна улога имаат организираниите социјалистички сили на чело со Сојузот на комунистите. Никога не смее да се заборави дека самоуправањето може да напредува само тогаш ако е вкоренето во свеста на историските интереси и борбата на работничката класа. Битката за класна суштина на социјалистичките самоуправни одлуки, за целосно развивање и афирмирање на делегатскиот систем како најширок потенцијал на творечката иницијатива и енергија на работните луѓе останува првостепена и долгорочна задача.

Денеска, во битката за остварување на развојната политика во новиот среднорочен период и на политиката на економската стабилизација, исправени сме пред нови, крупни задачи посложени проблеми и поголеми тешкотии. Во многу изостарени и внатрешни и надворешни услови треба да преземеме решителни мерки и да обезбедиме широка мобилизација на сите творечки потенцијали за да ги запреме негативните тенденции што ги нарушуваат тековите на општествената репродукција, мораме бескомпромисно да им се спротивставиме на притисоците со кои се деформираат односите во распределбата на општествениот производ и доходот; да направиме радикална пресвртница во нашите економски односи со странство; да ги разобличиме и да ги оневозможиме тенденциите на автархиност, затворање и губење слух за објективните интереси на сите и за заедништвото во рамките на нашата социјалистичка самоуправна заедница.

Отвореното соочување со сите тие сложени проблеми во тековите на репродукцијата и во развојот на социјалистичките самоуправни општествено-економски односи и нашата цврста решеност да ги запреме негативните тенденции и да отвориме јасни и долгорочни перспективи за надминување на сегашната економска ситуација, претставува најодговорна задача на целото наше општество во наредниот период. Само со сопствени сили, со користење на сите резерви и со силата на нашиот

социјалистички самоуправен систем, тие проблеми ќе ги надминеме успешно. Тоа претпоставува да вложиме нови максимални напори за доградба и унапредување на нашиот стопански и политички систем, како и енергична и безкомпромисна борба за негова доследна примена во непосредна практика.

Врз таа основа, во производството и во вкупниот процес на трудот, во активната на сите организирани социјалистички сили, кај секој работен човек неопходно е да се развие чувството на непосредна одговорност и да се афирмира сознанието дека само конкретниот придонес на секој субјект претставува мерило за сопствениот однос кон битката за економска стабилизација.

Тоа е гаранција дека, како и секогаш досега, нашата работничка класа ќе ја потврди својата револуционерна зрелост и творечка способност, дека нашата социјалистичка самоуправна заедница ќе најде сили да ги преброди и сегашните проблеми и од тие битки да излезе со нови победи и со нови предуслови за натамошниот вкупен прогресивен развој на нашата земја.

Со востаничките истрели во судбоносната 1941-ва, со победоносниот исход на нашата Народноослободителна војна, со невидениот ентузијазам со кој ја подигавме од врнатини нашата земја и ѝ дадовме нов, разубавен лик, со нашето решително определување да одиме по свој, автентичен социјалистички самоуправен пат, со принципиелноста, цврстината и доследноста на нашите определувања, со нашето отстојување на сите тешкотии и отпори, со нашата храбра свртеност кон предизвиците на времето, станавме творци на сопствената и активни учесници во создавањето на современата светска историја.

Во средиштето сме на подготовките на Дванаесеттиот конгрес на Сојузот на комунистите на Југославија и на Осмиот конгрес на Сојузот на комунистите на Македонија кои ќе бидат доследен континуитет на Титовиот курс на нашата револуција, но и поглед напред во нејзиниот натамошен развој кон подобра иднина на нашата братска заедница, на нашите народи и народности, на нашата работничка класа, кон среќата на човекот. За тоа имаме сили. Без Тито на чело на нашиот народи, но доследни на неговата револуционерна мисла и неговото историско дело, непоколеблево чекориме по патот на социјалистичката самоуправна изградба. И нема сила која може да нè врати назад или да нè скршне од тој пат, потоа на постојано проширување на просторите на човековата слобода и на општествениот прогрес.